

LANDEN VAN EUROPA

Duitsland

1 Vlag

2 Ligging op Europese kaart

Duitsland (officieel: Bondsrepubliek Duitsland) wordt gevormd door een federatie van 16 deelstaten (Bundesländer). Duitsland ligt in Centraal-Europa en grenst in het noorden aan de Oostzee, de Noordzee en Denemarken; in het oosten aan Polen en Tsjechië, in het zuiden aan Oostenrijk en Zwitserland, in het westen aan Frankrijk, Luxemburg, België en Nederland.

3 Oppervlakte

De oppervlakte van Duitsland is ongeveer 357 vierkante kilometer; ruim 8x groter dan Nederland. Bevolkingsdichtheid: 230 per vierkante kilometer.

4 Bevolking

Het aantal inwoners van Duitsland bedraagt ruim 82 miljoen (grootste bevolking van EU-landen). In totaal zijn er ruim 7 miljoen buitenlanders (onder wie meer dan 3 miljoen moslims, voornamelijk Turken en Koerden). Veel buitenlanders (Joegoslavië, Griekenland, Turkije, Italië) zijn in de jaren zeventig als gastarbeiders naar Duitsland gekomen voor het vinden van werkgelegenheid.

5 Hoofdstad en enkele belangrijke steden

Hoofdstad van Duitsland is Berlijn.

Andere (grotere) steden: Aken - Aschaffenburg - Augsburg - Bautzen - Bocholt - Bonn - Bottrop - Braunschweig - Bremen - Chemnitz - Cloppenburg - Coburg - Cottbus - Darmstadt - Dortmund - Dresden - Duisburg - Düsseldorf - Eisenach - Emden - Erfurt - Essen - Flensburg - Frankfurt - Freiburg - Friedrichshafen - Fulda - Garmisch-Partenkirchen - Gelsenkirchen - Gera - Gießen - Görlitz - Goslar - Halle - Hamburg - Hameln - Hamm - Hannover - Hildesheim - Ingolstadt - Jena - Kaiserslautern - Karlsruhe - Kassel - Keulen - Kiel - Koblenz - Konstanz - Krefeld - Leipzig - Lübeck - Ludwigshafen am Rhein - Lüneburg - Magdeburg - Mainz - Mannheim - Moers - Mönchengladbach - München - Münster - Neurenberg - Oberhausen - Offenbach - Oldenburg - Osnabrück - Passau - Pirmasens - Plauen - Potsdam - Recklinghausen - Regensburg - Rostock - Saarbrücken - Schwerin - Siegen - Solingen - Speyer - Stralsund - Stuttgart - Trier - Ulm - Wiesbaden - Weimar - Wismar - Wolfsburg - Worms - Wuppertal - Würzburg - Zwickau

6 Geschiedenis: globale perioden, belangrijkste personen

In het begin van de 9^e eeuw verenigde Karel de Grote de volken van Germaanse, Keltische en Romeinse oorsprong in Midden-Europa. Daarna werd de geschiedenis van het Duitse Rijk tot in de 12^e eeuw gekenmerkt door de machtsstrijd tussen paus en keizer. De tegenstelling tussen lokale heersers en keizers leidde uiteindelijk tot een versplintering van het Rijk in ontelbare vorstendommen.

Na de Frans-Duitse oorlog 1870-1871 slaagde Otto von Bismarck er in het Duitse Keizerrijk te proclameren (Spiegelzaal, Kasteel van Versailles) met Wilhelm I als eerste keizer. Na de capitulatie van het Rijk in 1918 (einde WO I), werd het gedwongen tot afstand van een aantal gebieden en zware herstelbetalingen. De zwakke structuur van de toen opgerichte Weimarrrepubliek, de zware lasten, de

sociale onrust en de economische crisis maakten de weg vrij voor de overname van het land door de nationaal-socialisten olv Adolf Hitler.

Geallieerde Russische, Britse, Amerikaanse en Franse strijdkrachten bezetten het Duitse Rijk na het einde van WO II (1945). De gebieden ten oosten van de rivieren Oder en Neisse werden aan Polen en de Sowjet-Unie toegewezen. In 1949 werden in de geallieerde bezettingszone twee Duitse staten opgericht: De Bondsrepubliek Duitsland (BDR, West-Duitsland) en de Duitse Democratische Republiek (DDR) in het door de Sowjet-Unie bezette deel (Oost-Duitsland). De BRD werd gevormd naar het democratische en economische model van het westen (regeringszetel, tevens hoofdstad: Bonn); de DDR sloot zich ideologisch, economische en militair aan bij het Oostblok, o.l.v. de Sowjet-Unie; de BDR werd daarmee de meest westelijke staat van het Ijzeren Gordijn.

De Berlijnse Muur scheidde vanaf augustus 1961 tot november 1989 West van Oost; de val van het communistisch blok en het einde van de Koude Oorlog leidde uiteindelijk tot de hereniging van de beide Duitslanden in oktober 1990.

De regeringszetel stond van 1949-1999 in Bonn, terwijl Berlijn de hoofdstad van de herenigde Bondsrepubliek is.

7 Staatsvorm

(West) Duitsland is sinds 1949 een democratisch-parlementaire bondsstaat. De grondwet werd afgekondigd op 23 mei 1949. De grondwet kan door een tweederdemeerderheid in bondsdag en bondsraad gewijzigd worden. De laatste wijziging dateert van 2006. De hoogste staatsmacht ligt bij de bondsstaat, maar de (16) deelstaten hebben een verregaande eigen staatsmacht en bevoegdheden. Buitenlandse betrekkingen en verdediging zijn exclusieve bevoegdheden van de federatie.

Duitsland kent algemeen stemrecht (sinds 1918) vanaf 18 jaar en heeft een tweekamersysteem. De bondsdag bestaat uit minstens 598 leden en wordt principieel om de vier jaar in rechtstreekse verkiezingen verkozen. De bondsraad telt 69 leden, die de vertegenwoordigers van de deelstaatregeringen zijn. De deelstaten hebben een eigen grondwet, regering en parlement. De deelstaatarlamenten worden in vier deelstaten om de vier jaar, in de andere twaalf om de vijf jaar verkozen volgens het meerderheidsprincipe.

Het staatshoofd, de bondspresident (Horst Köhler) met voornamelijk representatieve rol wordt om de vijf jaar door de bondsvergadering verkozen. Hij kan één keer herverkozen worden.

De bondskanselier (Angela Merkel, sinds 2005) is het hoofd van de regering, en bepaalt de richtlijnen van de politiek. De kanselier wordt door de Bondsdag, op voorstel van de president, verkozen. Hij/zij wordt, net als zijn/haar ministers, door de president benoemd.

Duitsland is lid van de Europese Unie.

Het volkslied is Das Lied der Deutschen (*Het Lied der Duitsers*) of Deutschlandlied (*Duitslandlied*).

Nationale feestdagen:

- 18 januari 1871: vereniging Duitse Rijk
- 8 mei 1945: onvoorwaardelijke capitulatie in de Tweede Wereldoorlog. Duitsland bezet door de vier overwinnaars (Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten, de Sovjet-Unie, en later Frankrijk)
- 23 mei 1949: Bondsrepubliek Duitsland West-Duitsland uitgeroepen in het gebied van de Britse, Franse en Amerikaanse zone
- 7 oktober 1949: Duitse Democratische Republiek (DDR of Oost-Duitsland) uitgeroepen in het gebied van de Sovjet-zone
- 3 oktober 1990: hereniging van West- en Oost-Duitsland
- 15 maart 1991: d vier voormalige geallieerde machten doen afstand van hun rechten, waarmee Duitsland zijn volledige onafhankelijkheid weer verkreeg.

8 Regio's en departementen

Duitsland is een federatie van 16 deelstaten (Bundesländer): Baden-Württemberg, Beieren, Berlijn, Brandenburg, Bremen, Hamburg, Hessen, Mecklenburg-Voor-Pommeren, Nedersaksen, Noord-Rijnland-Westfalen, Rijnland-Palts, Saarland, Saksen, Saksen-Anhalt, Sleeswijk-Holstein, Thüringen.

9 Infrastructuur

Duitsland heeft een prima en uitgebreid wegennet: autosnelwegen (de eerste werd in 1921 bij Berlijn gebouwd) en autowegen. Ook is er een prima spoorwegennet voor vervoer per trein. Lange afstanden worden overbrugd door hogesnelheidstreinen, zoals de ICE en EC. De grote steden van Duitsland beschikken alle over internationale vliegvelden.

10 Klimaat

Duitsland heeft een gematigd klimaat. In alle jaargetijden kan het regenen en de temperatuur is wisselend. De gemiddelde jaartemperatuur is +9°C. Het noordwesten heeft een zeeklimaat met relatief warme zomers en zachte winters, terwijl het oosten en het zuidoosten met erg warme zomers en koude winters meer een landklimaat hebben. De vlakte van de Boven-Rijn, in het bijzonder het gebied bij het meer van Konstanz, heeft een zacht klimaat, dankzij de van de Middellandse Zee afkomstige winden. 's Winters schommelt de gemiddelde temperatuur zelfs in de koudste maand (januari) tussen +1 en -3°C in de laagvlakte. In de bergen kan het kwik tot -6°C dalen. In de zomer varieert de gemiddelde temperatuur gedurende de warmste maand (juli) van 17 en 18°C in de noordelijke laagvlakte tot 20°C in de dalen van de Boven-Rijn. De jaarlijkse neerslag loopt uiteen van 700 millimeter in de laagvlakte via 900 millimeter in het Middengebergte tot 1.000 millimeter in de Alpen.

11 Rivieren en meren

De belangrijkste Duitse rivieren zijn: Ahr - Donau - Eems - Elbe - Emscher - Fulda - Havel - Iller - Inn - Isar - Lahn - Lech - Lippe - Main - Moezel - Naab - Nahe - Neckar - Neisse - Oder - Overijsselse Vecht - Peene - Regen - Regnitz - Rijn - Roer - Ruhr - Saale - Saar - Spree - Tauber - Warnow - Werra - Wezer - Wupper.

Meren zijn te vinden in: Beieren, de Bodensee, Zwarte Woud, Eifel, Sauerland, Waldecker Land, Harz, Thüringen, Nedersaksen en Sleeswijk-Holstein.

12 Gebergten en geografie

Duitsland kan in drie geografische gebieden worden verdeeld: de laagliggende Duitse vlakte in het noorden, het centrale Duitse hoogland en de uitlopers van de Alpen in het zuiden.

Noord-Duitsland, dat door de rivieren Eems (Ems), Wezer (Weser), Elbe en de Oder wordt doorstroomd, is zwaar gecultiveerd, ondanks de slechte grond. De gewassen uit deze streek zijn onder andere tarwe, rogge, gerst, haver, aardappels en suikerbieten. Melkvee wordt veel gefokt, vooral in Sleeswijk-Holstein. Varkensvlees, rundvlees en kip zijn andere veeproducten. Het gebied omvat ook de belangrijkste industriële en vervoerscentra Kiel, Hamburg, Bremen, Hannover en Maagdenburg (Magdeburg), evenals Berlijn (Berlin).

Het centrale hoogland bestaat uit de Rijnvallei, het Harz berggebied en het Thüringse bos. De rivier de Rijn die door West-Duitsland en tussen Bingen en Bonn stroomt door een steile kloof, beroemd om zijn mooie landschap, wijngaarden en kastelen. Langs de noordelijke rand van de Rijnvallei liggen de industriële gebieden van Duitsland, waaronder het Ruhrgebied. Hier liggen de steden Düsseldorf, Duisburg, Krefeld, Essen, Wuppertal, Bochum, Gelsenkirchen en Dortmund. De grootste stad in het westen is Keulen (Köln). In het oosten zijn de industriële centra gevestigd dichtbij de Elbe-rivier en zijn zijrivieren. De belangrijkste steden zijn hier Leipzig, Dresden, Chemnitz, Halle en Erfurt. De zuidelijke sectie van het Rijnland, dat de Eifel en Hunsrück-bergen bevat, is grotendeels landbouwgrond en heeft beroemde wijngaarden, vooral in de vallei van de Moezel. Door het zuidelijke deel van Duitsland stromen de rivieren de Donau, Iller, Lech, Isar, Neckar en de Main. Het hoogste punt is de Zugspitze (2963 m) in de Beierse Alpen. Verder bestaat het gebied uit plateaus en beboste bergen, bijvoorbeeld

het Zwarte Woud, de hooglanden van Zwaben en het Bohemer Woud. Het gebied rondom het Bodenmeer is een populair toeristengebied. De belangrijkste landbouwproducten van het gebied zijn fruit, tarwe, gerst en zuivelproducten. De belangrijke industriële centra in Zuid-Duitsland zijn München, Frankfurt, Augsburg, Neurenberg, Stuttgart en Karlsruhe.

13 Nationale en regionale parken

In Duitsland zijn 14 natuurgebieden tot nationaal park uitgeroepen. Zij hebben een gezamenlijke oppervlakte van bijna 950.000 ha (ongeveer 2,65 % van het grondgebied): Bayerischer Wald, Berchtesgaden, Eifel, Hainich, Hamburgisches Wattenmeer, Harz, Jasmund, Kellerwald-Edersee, Müritz, Sächsische Schweiz, Schlesweg-Holsteinisches Wattenmeer, Niedersächsisches Wattenmeer, Unteres Odertal, Vorpommersche Boddenlandschaft.

14 Industrie en economie

Duitsland is sinds de wederopbouw na 1949 ('Wirtschaftswunder') weer een van de belangrijkste industrielanden geworden. De voor export belangrijkste industriegoederen zijn machines, auto's en chemische producten. Het toerisme speelt vooral regionaal een belangrijke rol.

15 Wijnbouw

De rivier de Rijn die door West-Duitsland en tussen Bingen en Bonn stroomt door een steile kloof, beroemd om zijn mooie landschap, wijngaarden en kastelen. De zuidelijke sectie van het Rijnland, dat de Eifel en Hunsrück-bergen bevat, heeft beroemde wijngaarden, vooral in de vallei van de Moezel.

16 Landbouw

Voornaamste landbouwproducten zijn graan, aardappelen, groenten, fruit en wijn. Noord-Duitsland is zwaar gecultiveerd, ondanks de slechte grond. De gewassen uit deze streek zijn onder andere tarwe, rogge, gerst, haver, aardappels en suikerbieten. Melkvee wordt veel gefokt, vooral in Sleeswijk-Holstein. Varkensvlees, rundvlees en kip zijn andere veeproducten. De zuidelijke sectie van het Rijnland, dat de Eifel en Hunsrück-bergen bevat, is grotendeels landbouwgrond. Zuid-Duitsland en het gebied rond het Bodenmeer levert landbouwproducten als fruit, tarwe, gerst en zuivelproducten.

17 Bosbouw

Bijna twee derde van de Duitse bossen bestaat uit naaldbomen; de rest is hoofdzakelijk beukenbos.

18 Godsdienst

Bijna 70% van de Duitse bevolking is aangesloten bij een religieuze groepering. 30% is rooms-katholiek, (zuiden en westen), 30% protestants (vooral in het noorden). Er is een kleine joodse minderheid en er zijn meer dan 3 miljoen moslims (voornamelijk Turken en Koerden). Meer dan de helft van de bevolking (met name in Oost-Duitsland en het noordelijke Bundesland Hamburg) hangt geen godsdienst aan. Katholieke en protestantse kerken en de synagogen worden gefinancierd door een bijzondere kerkbelasting.

19 Onderwijs

Basisonderwijs in Duitsland: met drie jaar gaan kinderen normaliter naar *der Kindergarten* (kleuterschool), die niet als school wordt gezien. In het laatste jaar zijn er terughoudend schoolachtige elementen.

Het eigenlijke basisonderwijs gebeurt in *die Grundschule* (basisschool), die de meeste kinderen met een leeftijd van zes jaar, sommige met zeven jaar beginnen. De *Grundschule* is verplicht voor alle kinderen en er wordt nog niet gescheiden naar niveaus. Op de *Grundschule* blijven kinderen van klas 1 tot en met klas 4 (leeftijd 6-10 jaar). Een klas overdoen is ongebruikelijk. In de eerste twee jaren krijgen de kinderen (soms langer dan dat) nog geen cijfers, maar hun bekwaamheden en moeilijkheden worden in woorden

opgeschreven. De docenten van de basisschool, *Grundschullehrer*, mogen in principe alle vakken onderwijzen. Meestal is er een *Klassenlehrer* (mentor) die de meeste vakken geeft.

20 Cultuur

Cultuurpolitiek is in Duitsland een verantwoordelijkheid van de deelstaten. De invloed van de centrale regering, de bondsregering in de hoofdstad Berlijn, is daarbij zeer beperkt. Culturele identiteit staat bij de deelstaten hoog op de agenda. Veel meer dan in Nederland het geval is ziet de overheid cultuur als een onlosmakelijk onderdeel van het maatschappelijke leven. Cultuur is in Duitsland geen luxe maar een eerste levensbehoefte, een bindend element in de maatschappij. Ook is cultuur een instrument bij de vorming van jongeren. Door dit alles staan kunst en cultuur relatief hoog op de agenda van politici en maatschappelijke organisaties. Theaters hebben vaak een trouw publiek en de cultuurbudgetten zijn in vergelijking met Nederland hoog.

21 Eten en drinken

De Duitse keuken stond vroeger vooral bekend om haar zware kost, worsten en bier. Tegenwoordig valt dat wel mee. Er zijn in de loop der jaren steeds meer immigranten naar Duitsland gekomen en het eten is veel gevarieerder geworden.

In de grote steden van Duitsland gaan cafés vaak al om 10 uur 's ochtends open. Sommige sluiten weer aan het eind van de middag. De meeste restaurants openen rond lunchtijd, soms gaan ze nog even dicht tussen 15.00 en 18.00. De meer exclusieve restaurants openen vaak pas voor het diner. De meeste Duitsers dineren om ongeveer 20.00. In de restaurants kan je meestal een 3-gangendiner bestellen, na het eten wordt er vaak nog geborrelt.

In Duitsland wordt veel bier gedronken, gemiddeld 129 liter per persoon in een jaar. Er is niet een nationaal biermerk, maar er zijn meerdere grote biermerken. In de cafés worden meestal lokale specialiteiten getapt, daarvan bestaan er honderden door heel Duitsland heen. Ook veel wijn komt uit Duitsland komt. In totaal zijn er 13 wijnregio's in Duitsland.

Een typisch Duits fenomeen zijn weinstuben (een soort wijnbar) en bierstuben. Hier kan je niet alleen goede, lokale wijnen en bier drinken maar vaak ook een eenvoudige maar lekkere maaltijd voor een kleine prijs krijgen! Duitse specialiteiten: knödels, gemaakt van aardappeldeeg, pastadeeg of brooddeeg. In de winter staat er in Duitsland veel wild op het menu. Iedere regio heeft zo zijn vleesspecialiteiten. Iedere regio heeft zijn eigen broodspecialiteit en in tegenstelling tot bij ons zijn er nog veel 'echte bakkers'. De Currywurst is de meest populaire Duitse worst. In vrijwel alle steden kan je ze ook op straat kopen met wat currysaus en uitjes. Er zijn echter nog veel andere worstspecialiteiten, van de Thüringer Rostbratwurst tot weißwurstel (lekker met zuurkool!).

22 Taal

De taal is Duits (met verschillende dialecten).

23 Geldeenheid

In januari 2002 is Duitsland overgegaan op de euro. De oude munteenheid was de Duitse Mark.

24 Media

Belangrijke Duitse (nationale) kranten: Bild, Die Welt, Tageszeitung, Neues Deutschland, Frankfurter Allgemeine Zeitung, Süddeutsche Zeitung. Daarnaast kent Duitsland talloze (landelijke) tijdschriften, zoals Der Spiegel, Die Zeit, der Stern enz.

Het Duitse televisie- en radiozenderpark is zeer uitgebreid. De openbare omroepen bestaan uit ARD (een samenwerkingsverband van de regionale omroepen), de ZDF en een aantal andere omroepen. Daarnaast bestaan private omroepen (zoals RTL, MTV), regionale omroepen en betaaltelevisie (zoals Discovery, National Geographic), internationale zenders.

25 Belangrijkste monumenten en topics

Duitsland trekt reizigers uit alle hoeken van de wereld met haar geschiedenis, natuurschoon en een uitstekende architectuur voor een lange tijd. Momenteel is Duitsland een van de meest bezochte landen in Europa met veel toeristische attracties: prachtige oude kastelen, schitterende architectuur en oude stadjes, bergdorpjes en betoverende (berg)landschappen. Een keuze (er is oneindig veel te zien!):

- kathedraal (dom) en historische stad van Keulen
- Slot Neuschwanstein
- kasteel van Heidelberg
- Onze Lieve Vrouwekerk in Dresden
- Marienplatz, Reichstag, Brandenburger Tor, Charlottenburg Paleis, Gendarmenmarkt, kathedraal, Checkpoint Charlie, Berlijnse Muur in Berlijn
- Goethe's House, St. Paul's Church in Frankfurt
- kerk St. Michael in Hamburg
- steden als München, Bonn, Düsseldorf, Stuttgart, Dresden (Frauenkirche)